

หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

ข้อความเบื้องต้น

มาตรา 1 เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายนี้ที่จะใช้บังคับให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายนี้

มาตรา 2 ในหลักกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(1) “ผู้ไร้ความสามารถ” หมายความว่า ทารกผู้มีอายุต่ำกว่า 7 ขวบบริบูรณ์ หรือ ผู้วิกลจริต

(2) “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” หมายความว่า ผู้เสมือนไร้ความสามารถตามความในมาตรา 4

(3) “ผู้เยาว์” หมายความว่า ทารกผู้มีอายุตั้งแต่ 7 ขวบบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(4) “บรรลุนิติภาวะ” หมายความว่า บุคคลพ้นจากภาวะผู้เยาว์ เมื่อ

ก. มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ หรือ

ข. มีอายุ 9 ปีหย่อน 15 วัน

1. นำกามเคลื่อนด้วยการใด ๆ ก็ดี หรือ

2. ถ้าเป็นหญิงได้หลังโลหิตตกตามความในมาตรา 159 (1)

(5) “ร่วมประเวณี” หมายความว่า อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของชายซึ่งตั้งตัวตามสภาพได้ล่วงเข้าในช่องคลอดของหญิง โดยล้ำคออวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือประมาทเท่านั้นในกรณีที่ไม่มีคอเช่นนั้น ไม่ว่าน้ำอสุจิจะได้เคลื่อนหรือไม่

(6) “เสพเมถุน¹ นิรโทษ” หมายความว่า ชายร่วมประเวณีกับหญิงโดยมิได้เจตนาฝ่าฝืนอิสลามบัญญัติ เช่นสำคัญผิดว่าหญิงนั้นเป็นภริยากดี หรือร่วมประเวณีกับหญิงซึ่งมิใช่ภริยาในขณะที่ชายกำลังวิกลจริต ละเมอ หรือเสียดิเพราะเสพสุรายาเมาโดยมิได้เจตนาเสพก็ดี

(7) “พรหมจารี” หมายความว่า หญิงซึ่งมิได้เคยร่วมประเวณีทางช่องคลอดด้วยอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามี ชายอื่น หรือสัตว์ผู้ โดยความสมัครใจ หรือถูกขืนใจก็ตาม

(8) “ปาชิก” หมายความว่า ผู้ล่วงละเมิดอิสลามบัญญัติประเภทซึ่งเป็นบาปหนัก

¹ คำว่าเสพเมถุน ดู อนุ (38)

แม้แต่เพียงครั้งเดียว หรือประเภทซึ่งเป็นบาปเบาเป็นอาจिन และยังมีได้ตุบัต

(9) “ตุบัต” หมายความว่า การล้างบาปของผู้เป็นปาชิก โดย

ก. เปล่งวาจาขอขมาโทษแต่พระอัลลอฮ์

ข. โทมัสในความผิดของตนอย่างสุดซึ่งสูญเสียของรักอย่างยิ่งเช่นบุตร

ค. สมาทานจิตในอันจะสังวรตนไม่กระทำผิดอีกต่อไป และ

ง. ขอขมาโทษต่อผู้เสียหายในกรณีที่มีผู้ต้องเสียหาย ผู้เสียหายจะยกโทษให้

หรือไม่ก็ตาม

ถ้าผู้เสียหายเรียกร้อง ในกรณีประทุษร้ายต่อ

1. ทรัพย์ ต้องคืน หรือใช้ราคาทรัพย์

2. ร่างกายถึงฟกช้ำ บาดเจ็บ หรือตาย ต้องชำระค่าเสียหาย

การรับรองชำระหนี้ในกรณีทั้ง 2 นั้น ย่อมมีผลเท่ากับการชำระหนี้

(10) “อาดิล” หมายความว่า

ก. ผู้ซึ่งมิได้เป็นปาชิก หรือ

ข. ผู้เป็นปาชิก เมื่อได้กระทำตุบัตล่วงพ้นระยะเวลาไปแล้ว 1 ปี

(11) “มูรตัด” หมายความว่า อิสลามิกชนผู้ใดบังเกิดความไม่เชื่อในอิสลามบัญญัติข้อใดข้อหนึ่ง โดยใจคิดก็ดี โดยการแสดงออกด้วยวาจา หรือด้วยกายก็ดี อิสลามิกชนผู้นั้น ได้ชื่อว่าขาดจากศาสนาอิสลาม อิสลามิกภพย่อมสุดสิ้นลงทันที

(12) “ปฏิบัติพิธีการหะยี” หมายความว่า การเข้าสู่พิธีปฏิบัติกรรมกิจตามอิสลามบัญญัติลักษณะหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “หะยี” ที่เมกกะ

(13) “บริจาทาน” หมายความว่า ผู้ใดได้ทรัพย์มา หรือเป็นเจ้าของอันมีจำนวนแน่นอน ล่วงระยะเวลาตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป นับแต่วันได้ทรัพย์มาหรือวันเกิดมูลหนี้ ผู้นั้นมีหน้าที่บริจาทานตามรายปีที่ได้ทรัพย์มา หรือรายปีที่เกิดมูลหนี้ ถ้าทรัพย์หรือหนี้ที่ได้มานี้ ได้มาอย่างไม่ครบรอบ 1 ปีมิต้องบริจาทาน ถ้าได้มากกว่าครบรอบปีแล้ว เศษที่ไม่ครบรอบปีมิต้องคำนวณส่วนบริจาทาน ถ้าทรัพย์หรือหนี้นั้นเป็น

ก. โลหะหรือวัตถุซึ่งทำด้วยโลหะเงิน มีเนื้อเงินหนักตั้งแต่ 535 กรัมขึ้นไป หากเป็นทองมีเนื้อทองหนักตั้งแต่ 76.42 กรัมขึ้นไป เว้นแต่เครื่องยุทธรภัณฑ์และเครื่องประดับ

กษัตริ์ ให้บริจาคตานร้อยละ 2 ครั้งของค่าแห่งโลหะนั้น (สำหรับเงินเหรียญบาทมีน้ำหนัก 15 กรัม แต่มีทองแดงร้อยละ 10 เนื้อเงิน 535 กรัม จึงเป็นจำนวนเงินประมาณ 40 บาท สำหรับเหรียญสลึงและสองสลึง มีทองแดงร้อยละ 35 เนื้อเงิน 535 กรัม จึงเป็นจำนวนเงินประมาณ 55 บาท)

ข. โคนหรือกระบือ แพะ หรือแกะ เว้นแต่จะมีได้เลี้ยงในที่สาธารณะ หรือเลี้ยงในที่สาธารณะแต่มีไว้เพื่อใช้การงาน ถ้าเป็น

1. โคนหรือกระบือมีจำนวนรวมกัน ตั้งแต่ 30 ตัวขึ้นไป ให้บริจาคตานหรือกระบือผู้ซึ่งมีอายุกว่า 1 ปีขึ้นไป เป็นทาน 1 ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ 40 ตัวขึ้นไปให้บริจาคตานหรือกระบือเมีย ซึ่งมียุกว่า 2 ปีขึ้นไปเป็นทาน 1 ตัว และให้บริจาคตานหรือกระบือผู้หรือเมียเป็นทานทุก ๆ จำนวน 30 หรือ 40 ตัวที่เพิ่มขึ้นแล้วแต่กรณี เศษของ 30 หรือ 40 ตัวให้ปิดทิ้ง

2. แพะหรือแกะมีจำนวนรวมกัน ตั้งแต่ 40 ตัวขึ้นไป ถึง 120 ตัว ให้บริจาคตานแพะหรือแกะเป็นทาน 1 ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ 121 ตัวขึ้นไปถึง 200 ตัว ให้บริจาคตานแพะหรือแกะเป็นทาน 2 ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ 201 ตัวขึ้นไปถึง 399 ตัว ให้บริจาคตานแพะหรือแกะเป็นทาน 3 ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ 400 ตัวขึ้นไปให้บริจาคตานเพิ่มร้อยละ 1 ตัว เศษของร้อยละให้ปิดทิ้ง

สัตว์ที่บริจาคตานเป็นทานนั้น ถ้าเป็นแพะต้องมีอายุกว่า 2 ปี ถ้าเป็นแกะต้องมีอายุกว่า 1 ปี หากมิสามารถเลือกสัตว์ที่มีอายุเช่นนี้ได้แล้ว ให้เลือกสัตว์ตัวที่มีอายุมากที่สุด และสมบูรณ์ที่สุดในฝูงสัตว์นั้นบริจาคตานเป็นทาน ห้ามมิให้บริจาคตานแห่งสัตว์นั้นเป็นทาน

ค. ราชอาณาจักรทั้งเปลือกเช่นข้าว หรือถั่ว มีน้ำหนักตั้งแต่ 1,163.64 กิโลกรัมขึ้นไป ให้บริจาคตานพืชผลแห่งราชอาณาจักรตามส่วนได้แห่งจำนวนพืชผลนั้นเป็นทาน ถ้าการเพาะปลูก ราชอาณาจักรนั้น

1. ต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำจนกว่าจะเกี่ยวเก็บผลได้ ให้บริจาคตานร้อยละ 5
2. ต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำแต่บางส่วน ให้บริจาคตานร้อยละ 7 ครั้ง
3. มิต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำเลย ให้บริจาคตานร้อยละ 10

การบริจาคตานพืชผลเป็นทานเช่นว่านี้ ให้คำนวณจากการเกี่ยวกับเป็นฤดูไปว่า ฤดูใดเกี่ยวเก็บได้ปริมาณต้องบริจาคตานหรือไม่ ห้ามมิให้บริจาคตานแห่งพืชผลนั้นเป็นทาน

ง. สินค้าซึ่งมีไว้เพื่อการค้าและค้างอยู่ครบรอบปี นับตั้งแต่วันที่ได้อินคัมมา ให้
 ปรึกษาคณะ 2 ครั้ง ของตำแหน่งสินค้านั้น ตามรายปีที่ค้าง ถ้าเป็นสินค้า

1. ชื้อมา ให้คำนวณตามราคาทรัพย์สินที่ซื้อมา
2. แลกเปลี่ยนมา ให้คำนวณราคาทรัพย์สินในวันที่ครบรอบปี

(14) “อิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติและจำต้องศึกษา” หมายความว่า
 การเชื่อ การปฏิบัติกิจวัตร และการศึกษาเสขียวัตรตามลัทธิศาสนาอิสลาม

ก. การเชื่อต่อ

1. พระอัลลายุ
2. บริวาร (มลาอิกัท) ของพระอัลลายุ
3. พระคัมภีร์ของพระอัลลายุ
4. ทูตของพระอัลลายุ
5. วันสิ้นโลก
6. พระอัลลายุลียิต

ข. การปฏิบัติกิจวัตร

1. การปฏิญาณตนเป็นผู้เชื่อต่อพระอัลลายุและพระนบีมะหะหมัด
2. การนมัสการพระอัลลายุ
3. การถือบวช
4. การบริจาคทาน
5. การปฏิบัติพิธีการหะยี

ค. การศึกษาเสขียวัตร

1. การชำระร่างกายในกาลต่าง ๆ เช่นภายหลังร่วมประเวณี หยุคหลังโลहितตุคู
 คลอดบุตร หยุคหลังโลहितเนื่องแต่การคลอดบุตร หรือก่อนนมัสการพระอัลลายุ

2. การรู้จักอาหารซึ่งต้องห้ามบริโภค¹

3. การทำความสะอาดอาหาร และเครื่องนุ่งห่ม

(15) “วาสิ” คูมาตรา 29

(16) “อียับ” คูมาตรา 54

(17) “กอบูล” คูมาตรา 55

(18) “ปู้ ย่า ตา ยาย” หมายความว่าตลอดถึงปู้ทวด ย่าทวด ตาทวด ยายทวด ในเมื่อไม่มีปู้ย่าตาหรือยายแล้วแต่กรณี และให้หมายความในทำนองเช่นว่านี้ตลอดขึ้นไปโดยมิขาดสาย

(19) “บุตร” หมายความว่า บุตรชายหญิงทั้งสิ้น

(20) “ผู้สืบสันดานสายชาย” หมายความว่า ผู้เกิดจากผู้สืบสันดานที่เป็นชายติดต่อกันโดยลำดับ มิได้เกิดจากผู้สืบสันดานที่เป็นหญิงชั้นใดชั้นหนึ่งเลย เช่นหลานซึ่งเกิดแต่บุตรชาย หลานซึ่งเกิดแต่หลานชายเช่นว่านั้น ลือซึ่งเกิดแต่หลานชายเช่นว่านั้น และผู้สืบสายโลหิตจากผู้สืบสันดานที่เป็นชายอื่น ๆ ตลอดลงไปในการทำนองนี้โดยลำดับมิขาดสาย มิได้หมายความว่าถึงหลาน ของหลานหญิงซึ่งเกิดแต่บุตรชาย หรือลือชายบุตรของหลานหญิงซึ่งเกิดแต่หลานชาย ฯลฯ

(21) “หลาน หลาน หรือลือ” หมายความว่าเฉพาะผู้สืบสายโลหิตจากบุตรชาย โดยตรงลงมาเท่านั้น และมีจำกัดว่าเป็นผู้สืบสายโลหิตมาจากบุตรชายคนใด

¹อาหารซึ่งต้องห้ามบริโภคสำหรับมุสลิมมีดังนี้

- (1) สุกร (หมู)
- (2) สัตว์ที่ตายเอง
- (3) เลือด
- (4) สัตว์ที่ถูกฆ่าโดยเปลี่ยนนามอื่นจากอัลลอฮ์ (เปิด, ไล่, ฆ่า, ควาย ฯลฯ ที่มีชื่อมุสลิมฆ่า มุสลิมจะบริโภคไม่ได้)
- (5) สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย
- (6) สัตว์ที่ถูกตีตาย
- (7) สัตว์ที่ตกลงมาตาย
- (8) สัตว์ที่ถูกขวิดตาย
- (9) สัตว์ที่ถูกสัตว์ป่ากินตาย
- (10) สัตว์ที่เชือดบนแท่นบ่าววงหรือนำมาฆ่าบนแท่นบวงสรวงเพื่อบูชา

(22) “มี (ญาติหรือทายาท)” เช่น “มีบุตร” นั้น หมายความว่า มีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่

(23) “ไม่มี (ญาติหรือทายาท)” เช่น “ไม่มีบุตร” นั้น หมายความว่า ไม่เคยมีบุตรเลย หรือเคยมีแต่บุตรนั้นตายเสียก่อนแล้ว

(24) “ตัวแทน” หมายความว่า ตัวแทนตามความในมาตรา 5 และ 6

(25) “มอบตัวแก่สามี” หมายความว่า การที่ฝ่ายภริยานัดหมายหรือแจ้งให้ฝ่ายสามีมารับการมอบตัวภริยา

ก. ในกรณีภริยาบรรลุนิติภาวะแล้ว ภริยาหรือตัวแทนภริยานั้น นัดหมายไปยังสามี ให้มารับการมอบตัวภริยา

ข. ในกรณีภริยายังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่มีร่างกายเติบโตใหญ่อาจรับการร่วมประเวณีได้ หรือภริยาวิกลจริต วาติของภริยานั้นนัดหมายไปยังสามีให้มารับการมอบตัวภริยา

ค. ในกรณีสามียังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต แต่ภริยาบรรลุนิติภาวะแล้ว ภริยาหรือตัวแทนภริยานั้นนัดหมายไปยังวาติของสามีให้มารับการมอบตัวภริยา

ง. ในกรณีสามียังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต และภริยายังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่มีร่างกายเติบโตใหญ่ อาจรับการร่วมประเวณีได้ หรือภริยาวิกลจริต วาติของภริยานั้น นัดหมายไปยังวาติของสามีให้มารับการมอบตัวภริยา หรือ

จ. ในกรณีสามีละทิ้งภริยาไปเพราะเหตุภริยาไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ภริยาเมื่อภริยาได้แจ้งไปยังสามีว่า ยอมปฏิบัติตามหน้าที่ภริยา หรือในกรณีภริยาละทิ้งสามีไป เมื่อภริยากลับมาเพื่ออยู่ร่วมกับสามี

ให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยาตั้งแต่วันที่สามีหรือวาติของสามีได้ทราบการนัดหมาย การแจ้งของภริยาหรือการกลับมาของภริยา แล้วแต่กรณี เว้นแต่สามีไปอยู่เสียต่างจังหวัดให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยา เมื่อวันสามีหรือตัวแทนของสามีมาพบภริยาหรือควรรมาพบภริยา

(26) “ตอละ” หมายความว่า 82

(27) “การเสนอและสนองเฉพาะในกรณีสามีตอละโดยได้รับสินจ้าง” หมายความว่า การเสนอและการสนองซึ่งกระทำในพิธีตอละ มิใช่การเจรจาโต้ตอบในชั้นตกลงเรื่องสินจ้างก่อนทำพิธีตอละ

(28) “รอยายี” หมายความว่า การขาดจากการสมรสซึ่งสามีมีสิทธิกลับคืนดีกับภริยากู้หย่าได้ ตามความในบทบัญญัติว่าด้วยพิธีรอยะ

(29) “บาเอ็น” หมายความว่า การขาดจากการสมรสซึ่งสามีกลับคืนดีกับภริยากู้หย่าได้แต่โดยพิธีสมรส ตามความในบทบัญญัติว่าด้วยการสมรส ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 91 (3) 121 และ 127

(30) “อีซีกาหเว็น” คูมาตรา 129

(31) ในบทบัญญัติว่าด้วยอีซีกาหเว็น

ก. “ใช้สิทธิ” หมายความว่า เรียกร้องเอาอีซีกาหเว็นโดยอำเภอใจ

ข. “จำหน่ายสิทธิ” หมายความว่า ประนีประนอมหรือยอมตกลงลดปริมาณอีซีกาหเว็น

ค. “สละสิทธิ” หมายความว่า ไม่ตั้งใจเรียกร้องเอาอีซีกาหเว็น หรือมิได้กล่าวถึงอีซีกาหเว็น หรือกล่าวถึงแต่มิได้ระบุปริมาณโดยชัดแจ้ง

(32) “ทรัพย์ห้ามยัดถือ” หมายความว่า สัตว์หรือสิ่งของบางประเภทซึ่งมิโอนให้กันได้โดยชอบด้วยอิสลามบัญญัติ เช่น สัตว์คู่ร้ายโดยกำเนิด สัตว์เลี้ยงคลานซึ่งอยู่บกเป็นอาจิส สัตว์ห้อยโหนซึ่งยังมีได้ฝึกหัดให้ใช้การได้ สัตว์กระโดด มด สุนัข สุนัข ลูกสัตว์ ซึ่งยังมีได้พราวจากแม่ เว้นแต่จะโอนลูกสัตว์และแม่สัตว์นั้นไปด้วยกัน หรือแม่สัตว์นั้นตายซากสัตว์บกซึ่งตายเอง หรือชำแหละมิถูกต้อง ซึ่งห้ามรับประทานตามอิสลามบัญญัติ ศพ สุรา เครื่องดนตรีซึ่งมิได้มีไว้เพื่อการทหาร และเครื่องอุปกรณ์ในการพนันโดยตรง

(33) “ปาชะค” คูมาตรา 110

(34) “อีดาฮ” คูมาตรา 145

(35) “รอยะ” คูมาตรา 164

(36) “อีดาฮูรอยายี” หมายความว่า อีดาฮูซึ่งการขาดจากการสมรสเป็นรอยายี

(37) “อีดาฮูบาเอ็น” หมายความว่า อีดาฮูซึ่งการขาดจากการสมรสเป็นบาเอ็น

(38) “เสพเมฮุน” หมายความว่า ร่วมประเวณีชำเราทางเว็จมรรค หรือส่งน้ำอสุจิซึ่งหลั่งออกเอง หรือเนื่องแต่ภริยา หรือหญิงซึ่งชายเสพเมฮุนนิรโทษ เข้าในช่องคลอดของภริยาหรือหญิงเช่นว่านั้น มิเลือกว่าภริยาหรือหญิงที่ถูกส่งน้ำอสุจินั้นจะเป็นผู้กระทำให้

น้ำอสุจินั้นหลังออกหรือไม่ และมีเลือกว่าการส่งน้ำอสุจิจะส่งด้วยประการใด ๆ

มาตรา 3 การคำนวณอายุและเวลาตามหลักกฎหมายนี้ ให้คำนวณโดยทางจันทรคติ

มาตรา 4² เพื่อประโยชน์แห่งหลักกฎหมายนี้ บุคคลใดใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเสเพล เป็นอาชญา หรือถ้าใช้จ่ายในทางเกื้อกูลศาสนาอิสลาม ก็สุรุ่ยสุร่ายจนอาจเป็นภัยถึงสิ้นเนื้อ ประดาตัว ญาติก็ดี บุคคลภายนอกก็ดี ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นผู้เสมือนไร้ ความสามารถ และสั่งให้บุคคลนั้นและทรัพย์สินของบุคคลนั้นอยู่ในความพิทักษ์ของผู้มีศีลธรรม อันดีก็ได้

มาตรา 5 การตั้งแต่งตัวแทนเพื่อกระทำการตามหลักกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตาม บทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) ตัวการต้องเปล่งวาจาตั้งแต่งตัวแทน ถ้าตัวแทน

ก. อยู่ห่างไกล ให้ระบุนามตัวแทนนั้น

ข. อยู่เฉพาะหน้า จะใช้สรรพนามแทนก็ได้

(2) ตัวการต้องระบุนามผู้ที่ตัวแทนจะทำนิติกรรมด้วย เว้นแต่ผู้ที่ตัวแทนจะทำ นิติกรรมด้วยนั้นมีแต่ผู้เดียว และตัวแทนรู้จักตัวดีแล้ว จะใช้สรรพนามแทนก็ได้

(3) ตัวการจะมอบให้ผู้ใดไปแจ้งการตั้งแต่งเช่นนี้แก่ตัวแทนก็ได้

(4) กิจการที่ตัวการจะมอบให้ตัวแทนไปกระทำนั้น ต้องเป็นกิจการที่ตัวการมี สิทธิกระทำได้ในขณะนั่นเอง

(5) ห้ามมิให้ตัวแทนตั้งแต่งตัวแทนช่วงเว้นแต่ละได้รับอนุญาตจากตัวการ

มาตรา 6 ความเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายนี้ย่อมระงับสิ้นไป เมื่อ

(1) ตัวการ หรือตัวแทน ตาย วิกลจริต เสมือนไร้ความสามารถ เป็นลมถึงไร้ ความรู้สึก ตัวการกล่าวคำถอนการตั้งแต่ง หรือตัวแทนปฏิเสธการรับเป็นตัวแทน หรือ

¹ อนุมาตรา (38) นี้เพิ่มภายหลัง ควรเป็น (6)

² การที่ศาลจะสั่งว่าบุคคลใดเสมือนไร้ความสามารถหรือไม่ ตามธรรมดาย่อมต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พานิชย์ และเป็นเรื่องซึ่งจะนำหลักกฎหมายอิสลามขึ้นไปปรับคดีมิได้ เพราะมิใช่คดีฝ่าฝืนหรือมรดก ตั้งกำหนดไว้ในกฎ ข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง แต่ก็อาจมีกรณีที่ร้องขอให้ศาลสั่งว่าบุคคลใดเสมือนไร้ความสามารถ เพื่อ ประโยชน์ในการฝ่าฝืนหรือมรดก โดยเฉพาะ เช่นร้องขอให้ศาลสั่งว่าเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อบุคคลนั้นจะเป็นวาสิใน การสมรสมิได้เป็นต้น ดูมาตรา 38(4) ซึ่งจะต้องนำบทบัญญัติมาตรานี้ขึ้นใช้ จึงได้ยกวางขึ้นไว้ในที่นี้ด้วย

(2) ระยะเวลาที่ตัวการกำหนดให้ตัวแทนกระทำการสุดสิ้นลง

มาตรา 7 กิจการใดในหลักกฎหมายนี้ อันผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์กระทำไป กิติ อันบุคคลกระทำไปเพราะถูกหลอกลวง หรือถูกข่มขู่กิติ มิเลือกกว่าได้กระทำในฐานะเป็น ตัวการหรือตัวแทน ย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น

มาตรา 8 เว้นแต่หลักกฎหมายนี้จะได้รับบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น กิจการอันหลักกฎหมาย นี้บังคับให้เปล่งวาจา จะใช้หนังสือหรืออาณัติสัญญาแทนได้ ต่อเมื่อ

- (1) ผู้มีหน้าที่เปล่งวาจาเป็นใบ้ และ
- (2) ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถทราบความหมายแห่งหนังสือหรืออาณัติสัญญานั้น

มาตรา 9 กิจการอันหลักกฎหมายนี้บังคับให้เปล่งวาจา หรือทำเป็นหนังสือจะใช้ ภาษาใดก็ได้ เมื่อผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถทราบความหมายแห่งภาษานั้น

มาตรา 10 ศาลจะสั่งว่าบุคคลถึงแก่ความตายตามหลักกฎหมายนี้ได้ ถ้าเป็นกรณี ที่มีผู้กล่าวอ้างว่าบุคคล

(1) ถึงแก่ความตาย ต่อเมื่อผู้กล่าวอ้างสามารถพิสูจน์ด้วยมรณบัตร อันพนักงาน เจ้าหน้าที่ในการนั้นกระทำขึ้น หรือพยานบุคคลตามมาตรา 12 (2) หรือ

(2) สูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และมีสามารถทราบได้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย ต่อเมื่อผู้กล่าวอ้างสามารถพิสูจน์ด้วยพยานบุคคลตามมาตรา 12(2)

ก. ในเหตุการณ์ปกติ ได้จากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ไปเกินเวลาที่ศาลเห็นสมควร

ข. ในกรณีที่น่าจะเป็นภยันตรายแก่ชีวิต เช่นไปในสมรภูมิแห่งสงคราม หรือเรือ อับปาง ล่วงพ้นเวลา 4 ปี นับแต่เวลาภยันตรายผ่านพ้นไปแล้ว

ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่ศาลสั่งไปเช่นว่านี้ มีชีวิตอยู่หรือตายภายหลังเวลาดังกล่าว มาแล้ว เมื่อบุคคลนั้นเอง หรือผู้มีส่วนได้เสียร้องต่อศาล ให้ศาลถอนคำสั่งแสดงความตาย นั้นเสีย

การถอนคำสั่งเช่นว่านี้ย่อมไม่กระทบถึงความสมบูรณ์แห่งกิจการทั้งหลาย อันได้ กระทำไปโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่ศาลมีคำสั่งแสดงความตายถึงเวลาถอนคำสั่งนั้น

ภายหลังเวลาที่ศาลถอนคำสั่งแล้ว ให้สภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว และทรัพย์สิน ของบุคคลนั้น กลับคืนสู่ฐานะเดิม ให้บุคคลผู้ได้สิทธิในครอบครัว หรือทรัพย์สินของบุคคล

นั้น ส่งคืนแก่บุคคลนั้น หรือใช้ค่าทดแทนถ้าไม่สามารถส่งคืนทรัพย์สินได้ แต่บุคคลผู้ต้องส่งคืนทรัพย์สิน มีสิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายเพื่อบำรุงรักษาทรัพย์สินนั้นโดยสมควรแก่สภาพแห่งทรัพย์สินนั้นได้

มาตรา 11 เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในทางประเวณี หรือการขาดจากการสมรสโดยพิธีสาบาน เมื่อมีประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการเสพเมถุน ห้ามมิให้คู่ความนำสืบ ในกรณีเช่นว่านี้จะฟังว่าเสพเมถุนได้ต่อเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับตามข้อกล่าวอ้าง หากปฏิเสธมิรับตามข้อกล่าวอ้าง ถ้า

- (1) ยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ ให้ฟังตามคำปฏิเสธนั้น
- (2) มิยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ ถ้าคู่ความฝ่ายผู้กล่าวอ้าง
- ก. ยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง ให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น
- ข. มิยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง มิให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น

มาตรา 12 เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดังที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นว่านั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นว่านั้น เป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้าง คำกล่าวอ้างนั้นย่อมตกไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีต้องนำสืบหรือสาบานเลย

- (1) เหตุฟ้องประสงค์ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 13(2)
- (2) ความตาย หรือความสูญไปจากภุมิลาเนาหรือถิ่นที่อยู่ของบุคคล
- (3) ความเป็นตัวแทน และ
- (4) ความสมบูรณ์แห่งพินัยกรรม

มาตรา 13 เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดังที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ 2 คน หรือเป็นชาย 1 คนกับหญิง 2 คน หรือเป็นหญิง 4 คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นว่านั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นว่านั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้าง คำกล่าวอ้างนั้นย่อมตกไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีต้องนำสืบหรือสาบานเลย

- (1) ความเป็นพรหมจารี
- (2) ความพิการแห่งอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยา หรืออวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของ

สามเกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้

(3) ความยินยอมให้สามร่วมประเวณี และ

(4) การตีมน้ำนม

มาตรา 14 ในกรณีพิพาทเกี่ยวกับการดอละ เช่นสามีดอละหรือไม่ สามีดอละ โดยเจตนาดอละหรือไม่ สามีดอละเป็นจำนวนมากหรือน้อย สามีรับทรัพย์ห้ามยัดถือเป็นสินจ้างเพื่อดอละโดยเจตนาเอาทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์หรือไม่ หรือในกรณีพิพาทเกี่ยวกับการรอเยาะ¹ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง

(1) ถ้าคู่ความฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนไม่มีพยานเช่นนั้น หรือมีแต่ฟังมิได้ เมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมสาบานรับรองถ้อยคำของตน ให้ฟังตามคำของฝ่ายนั้น โดยมีพักต้องสืบพยานเลย ถ้าฝ่ายนั้นมียินยอมสาบาน เมื่อฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนยินยอมสาบานรับรองถ้อยคำของตน ให้ฟังตามคำของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน ถ้ามียินยอมสาบานให้ยกข้อกล่าวอ้างของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน

(2) ถ้าพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนฟังได้ ให้อีกฝ่ายหนึ่งนำสืบ ถ้าพยานฝ่ายนั้น ก. ไม่มีน้ำหนักพอที่จะหักล้างพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน ให้ฟังตามคำของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน

ข. มีน้ำหนักพอที่จะหักล้างพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน และฝ่ายนั้นสาบานได้ด้วย ให้ฟังตามคำของฝ่ายนั้น ถ้าฝ่ายนั้นมียินยอมสาบาน ให้ฟังตามคำของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน

มาตรา 15 เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง ในกรณีอื่นนอกจากกรณีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11-14 112-113 118 160 และ 161 ให้คู่ความนำสืบด้วย พยานที่เป็นชายจำนวนตั้งแต่ 2 คน หรือเป็นชาย 1 คน กับหญิง 2 คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีพยานเป็นชาย 1 คน และสาบานยืนยันได้ว่า ฟ้องคำให้การ หรือคำร้องแล้วแต่กรณี และคำพยานของตนเป็นความจริงแล้ว ให้ถือว่าฝ่ายนั้นมีพยานครบจำนวน

¹ คำว่า "รอเยาะ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 164

ถ้าฝ่ายที่จักต้องสาบานเป็น

- (1) ฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน และมียินยอมสาบานให้ยกข้อกล่าวอ้าง
- (2) ฝ่ายที่ต้องนำสืบหลัง และมียินยอมสาบาน ให้ฟังพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนฝ่ายเดียว

ถ้าคู่ความทุกฝ่ายไม่มีพยาน หรือมีแต่มีครบจำนวน และมียินยอมสาบานดังกล่าวในวรรคต้น ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังสาบาน ถ้าสาบานได้ให้ชนะคดี ถ้ามียินยอมสาบานให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก่อนสาบาน แล้วให้ฝ่ายนั้นชนะคดี ถ้าทั้ง 2 ฝ่ายมียินยอมสาบาน ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังเป็นผู้ชนะคดี

มาตรา 16 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 118 คำสาบานตามความในมาตรา 11 - 14 15 160 และ 161 ให้ผู้สาบานเปล่งวาจาสาบานต่อหน้าคณะตุลาการชั้นอุทธรณ์ ระบุนามพระอัลลาฮ์ยืนยันว่า ตามที่ตนกล่าวหาหรือปฏิเสธข้อกล่าวหาแล้วแต่กรณี เป็นความจริงให้กล่าวความข้อนี้ 1 ครั้ง และกล่าวภายหลังที่พยานของตนให้การแล้ว ถ้าเป็นกรณีนำสืบพยาน

มาตรา 17 กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม หากศาลได้ทำการตรวจสอบสถานที่ วัดตุหรือบุคคล ศาลพิพากษาคดีไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบนั้นได้

มาตรา 18 คุณสมบัติของพยาน

- (1) พยานในกรณีตามที่ระบุไว้ในมาตรา 12(1) และ (4) และมาตรา 14 ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 58 มาใช้บังคับโดยอนุโลม
- (2) พยานในกรณีนอกนั้น ต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ และไม่เป็นทาส

มาตรา 19 พยานบุคคลภายในบังคับบทบัญญัติดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้ศาลรับฟัง แม้ฝ่ายที่มีได้อ้างยินยอมก็ตาม

- (1) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป และโดยตรงลงมา หรือสามีและภรรยา อ่างกัน และกันเป็นพยานในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายผู้อ้าง
- (2) พยานเป็นศัตรูต่อคู่ความฝ่ายที่มีได้อ้าง
- (3) พยานมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับคดีนั้น เว้นแต่ด้วยความ กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามห้ามมิให้ศาลฟังถ้อยคำของตัวความเสมือนหนึ่งถ้อยคำของพยาน

มาตรา 20 ในกรณีชายหญิงซึ่งเป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยลัทธิศาสนาอื่นเปลี่ยนมาเป็นอิสลามิก ถ้าการเป็นสามีภริยากันนั้น มิต้องด้วยข้อห้ามตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 49 และ 51 ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ เว้นแต่ชายหญิงนั้น ก่อนเข้าเป็นอิสลามิกได้ขาดจากการสมรสกันแล้ว 3 ครั้ง แม้จะมีไซ้โดยพิธีต่อละก็ตาม และกลับคืนดีกันอีก โดยหญิงมิได้สมรสกับชายอื่น อันขัดต่อมาตรา 91 (3) โดยอนุโลม หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้เข้าเป็นอิสลามิกภายในเขตอีดาฮู¹ ถ้าสามีมีภริยาเกินกว่า 4 คน ภริยาจะเป็นภริยาของสามีตามหลักกฎหมายนี้ได้เพียง 4 คน สุดแต่สามีจะเลือกผู้ใด ถ้าสามีนั้นเป็นทาสเป็นได้ 2 คน

มาตรา 21 บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของสามีภริยาที่เข้าเป็นอิสลามิกนั้น ให้ถือว่าเป็นอิสลามิกตามบิดามารดา

---

¹ คำว่า "อีดาฮู" ดูบทวิเคราะห์ ๕๓๕๗ ในมาตรา ๑๔๕